

گسترش معیارهای حذف محتوای چاپی قابل دسترس

نویسنده: ماریان استاول براک^۱ و جیم مارتین^۲

ترجمه: زهرا بتولی^۳

چکیده

محدودیت منابع مالی و فیزیکی و تغییر رفتار مراجعه کنندگان، کتابخانه علمی مهندسی^۱ دانشگاه آریزونا^۲ را مجبور کرد تا به دنبال مدیریت مجموعه‌ای انعطاف پذیر باشد (انعطاف پذیری، در به کار بردن فنون کمی هم چون هزینه و سود در جهت گسترش مجموعه). برای مثال بایگانی شماره‌های پیشین مجلات^۳ الکترونیکی را خریداری و آنها را جایگزین نسخه چاپی مجلات کرد. این مقاله قصد دارد تا فرایند استفاده شده در کتابخانه، جهت مقایسه مجلات الکترونیکی با هم‌تاهای چاپی‌شان را توصیف کند.

روش کتابخانه، مطالعه محتوای الکترونیکی تهیه شده توسط Elsevier's ScienceDirect، جهت سنجش کیفیت متن و تصویر آنها بود. این مطالعه، ما را مطمئن ساخت که حذف مواد چاپی، حداقل تأثیر را روی مشتریان کتابخانه دارد در حالی که اصلاح فضای ساختمان، می‌تواند در برآوردن نیازهای در حال تغییر کاربران، بیشتر و بهتر مورد استفاده قرار گیرد. بر کسی پوشیده نیست که بایگانی شماره‌های پیشین مجلات الکترونیکی، همیشه جایگزین کافی و مناسبی برای نسخه‌های چاپی نیست. در مقابل، لازم بود تا بحث و گفتگویی با ناشران انجام شود [جهت اطلاع آنها از یافته‌های کتابخانه] که نتیجه آن بهبود و اصلاح بایگانی شماره‌های پیشین مجلات الکترونیکی خواهد بود. این مقاله، محسّنات و مضرات به کاربری رویکرد تبدیل و تغییر شکل مدیریت مجموعه را می‌سنجد. **کلید واژه‌ها:** مدیریت پایندها، مجلات الکترونیکی، مدیریت مجموعه.

مقدمه

دسترسی به تعداد زیادی از مجلات الکترونیکی، هم از طریق آشنایی نظر گرفته و انتخاب شده است.

اشتراک جاری و هم از طریق دسترسی به بایگانی شماره‌های پیشین مجلات، تعریف آن چه را که به عنوان ساختن یک مجموعه از آن یاد می‌کنیم، گسترش داده است. این امر باعث می‌شود تا علی‌رغم وجود رقابت بین اولویت‌هایی از جمله کمبود فضای فیزیکی، کمبود منابع مالی و رفتار در حال تغییر کاربران، کتابخانه بتواند اختیار و آزادی بیشتری در مورد مدیریت مجموعه داشته باشد. **کتابخانه علمی-مهندسی دانشگاه آریزونا** در حال حاضر از مزیت استفاده از دسترسی درون خطی و پیوسته به جای نسخه‌های چاپی مجلات برخوردار است. این کتابخانه در حال انتقال و حذف نسخه‌های چاپی مجلات از قفسه‌ها و به جای آن، خریداری آرشیو شماره‌های پیشین مجلات است که این آرشیو الکترونیکی می‌تواند استانداردهای مورد نظر در ارتباط با دسترسی مداوم و همیشگی را برآورده و نیز الزامات مربوط به نگهداری دیجیتالی را فراهم کند که در واقع، این استراتژی علاوه بر این که انعطاف پذیری لازم در زمینه برآوردن نیازهای در حال تغییر کاربران را فراهم می‌کند، به منظور ذخیره فضا و پول نیز در

هدف

در حال حاضر، یک بحران اساسی بین مجموعه‌های سنتی چاپی و الکترونیکی مجلات وجود دارد که این به دلیل تکراری بودن محتوای آنها است. کتابداران در نگهداری یک مخزن فیزیکی برای محتوای چاپی مهارت دارند (محل ذخیره‌سازی مواد و مطالبی که برای مقاصد آرشیوی نگهداری می‌شوند) و هم چنین آن‌ها با راه‌هایی جهت نگهداری این مواد و مطالبی که برای تولیدات آینده به کار برده خواهد شد، آشنایی دارند و این عمل را از طریق نگهداری فیزیکی یا به عبارت دیگر میکروفیلم کردن آن‌ها انجام می‌دهند (نوعی میکروفرم که صفحات کوچک شده از طریق عکاسی به ردیف حلقه فیلم ثبت می‌شود). همان‌طور که وب، مجلات الکترونیکی را به عنوان مهم‌ترین شکل و فرمت برای بیشتر مجموعه‌ها تبدیل کرده است، کتابخانه‌ها در مورد نگهداری این محتوا برای آینده نگران هستند و به طور فعالانه کار می‌کنند تا مطمئن شوند که مجموعه مجلات الکترونیکی، استوار و قابل

اعتماد باشند. بیشتر و بیشتر ناشران و کارگزاران در حال تهیه بایگانی گذشته مجلات از طریق دسترسی درون خطی هستند. حتی بسیاری از آن‌ها در حال تهیه بایگانی شماره‌های پیشین مجلات الکترونیکی از همان اولین شماره مجله می‌باشند. برای کتابخانه‌هایی که بایگانی شماره‌های پیشین مجلات الکترونیکی را خریداری می‌کنند، این سؤال مطرح است که اگر نسخه درون خطی، تکرار نسخه چاپی است، آیا می‌توان یا لازم است که هر دو نسخه نگهداری شوند؟

کتابخانه‌ها در برخورد با این موارد، انتخاب‌های زیادی پیش رو دارند. مجلات چاپی می‌توانند در قفسه‌ها باقی‌بمانند، به انبار دور از دسترس انتقال داده‌شوند، یا این که وجین‌شوند و از مجموعه‌ها خارج‌شوند. کتابخانه‌ها بر طبق منابع مالی، فضای فیزیکی و نیاز کاربران، ممکن است یکی از این راه‌ها یا ترکیبی از آن‌ها را انتخاب کنند. بعضی کتابخانه‌ها با وجود هم‌پوشانی و تطابق دو فرمت چاپی و الکترونیکی روش نگهداری، هر دو فرم را انتخاب می‌کنند. یکی از دلایل آن‌ها می‌تواند این باشد که برای کتابخانه‌هایی که از یک طرف دوره و مجله‌های چاپی دارند و از طرف دیگر با فشار کمی از لحاظ محدودیت فضا روبرو هستند، شاید ساده‌ترین کار، به‌حال خود گذاشتن و رهاکردن مجموعه‌های چاپی، همان‌گونه که هست باشد. همچنین ممکن است چندین دلیل دیگر در این مورد وجود داشته باشد. از جمله بی‌اعتمادی به آرشیوهای الکترونیکی از لحاظ دوام، پایداری، ثبات و استواری (دورانسو،^۷ ۱۹۹۸؛ فلکر،^۸ ۲۰۰۱؛ هیوز،^۹ ۲۰۰۲؛ ری،^{۱۰} و رزنتال،^{۱۱} ۲۰۰۳) و همچنین نگهداری نقش سنتی کتابخانه‌ها به عنوان مخازن (دورانسو، ۱۹۹۸؛ شرلن،^{۱۲} ۲۰۰۴). علاوه بر این موارد، مجلات الکترونیکی، همیشه دقیقاً، تکرار و المثنای نسخه چاپی نیستند. به عنوان مثال، مجلات الکترونیکی شامل تبلیغات و اصلاحیه‌ها^{۱۳} (فهرست اغلاط) نیستند و همچنین تصاویر به طور مناسبی تکثیر و نسخه برداری نشده‌اند.

با تمام این‌ها، برای کتابخانه‌های دیگری مثل کتابخانه علمی-مهندسی دانشگاه آریزونا، کمبود بودجه و محدودیت فضا، نگهداری و حفظ منابع چاپی را به یک برنامه غیر استراتژیک و غیر قابل دفاع تبدیل کرده‌است. چگونه کتابخانه به طرف یک مجموعه که در عین برآوردن نیازهای مراجعان، فضای کافی برای منابع فراهم می‌کند حرکت کرده و از موقعیت‌هایی که دائماً بحران‌زا هستند اجتناب می‌کند؟ کتابخانه دانشگاه آریزونا در زمینه مجموعه گسترده خود، رویکرد تغییر محل و دگرگونی را انتخاب می‌کند. گاسکین^{۱۴} و مارسی^{۱۵} (۲۰۰۲) پیشنهاد می‌کنند که در این موقعیت از رویکرد "muddling through" استفاده شود. در این مورد، این رویکرد موجب ایجاد و توسعه تغییرات فزاینده‌ای در تصمیمات مدیریت مجموعه خواهد شد که این فقط از یک بحران کوتاه‌مدت جلوگیری خواهد کرد. متأسفانه ممکن است در این مورد موقعیت و شرایطی ایجاد شود که نتیجه آن،

ورود به یک بحران دائمی خواهد بود؛ یعنی گذشتن از یک موقعیت بد به موقعیت بد دیگر.

کتابخانه دانشگاه آریزونا، رویه دگرگونی و تغییر شکل را دنبال می‌کند. در این رهیافت، کتابخانه دانشگاه آریزونا، تمام موقعیت‌ها را تجزیه و تحلیل می‌کند و تغییراتی اساسی ایجاد می‌کند که منجر به تغییر شکل فرآیندها می‌شود. نه تنها برای کتابخانه‌هایی که از لحاظ منابع غنی هستند، نگهداری یک مجموعه جامع آنی^{۱۶} واقعاً غیر ممکن است، بلکه برای کتابخانه‌هایی با منابع کمتر، مثل کتابخانه دانشگاه آریزونا، نگهداری این مجموعه، غیرقابل تصور است. با توجه به این محدودیت‌ها، هدف تلاش‌های مجموعه کتابخانه دانشگاه آریزونا، ساختن یک مجموعه‌ای است که اختصاص به یک سطح شناخته‌شده‌ای از نیازها داشته‌باشد و ایجاد خدمات قابل دسترس که مواد را به موقع^{۱۷}، همان‌گونه که لازم است، فراهم کند. ضروری نیست که هر کتابخانه‌ای، به عنوان یک مخزن چاپی عمل کند. خصوصاً اگر مجلات چاپی، تکرار و المثنای آرشیو مجلات الکترونیکی باشند، با توجه به محیط ویژه کتابخانه علمی-مهندسی (همان‌طور که در زیر توصیف شده)، آرشیو شماره‌های پیشین مجلات را به شکل الکترونیکی، قابل دسترس کرده و در مقابل، نسخ چاپی آن‌ها را حذف کرده‌است. آرشیو مجلات، از لحاظ کامل بودن، کیفیت و الزامات و تعهدات ناشر در مورد نگهداری دیجیتال، ارزیابی می‌شود و حداقل این است که ناشران باید مجوزی جهت دسترسی همیشگی به کتابخانه ارائه‌دهند.

محیط کتابخانه علمی-مهندسی دانشگاه آریزونا

نیاز به توجه و تأمل روی ماهیت و طبیعت مجموعه، خصوصاً در کتابخانه علمی-مهندسی، حاد و شدید است. فاکتورهای زیادی دست به دست هم می‌دهند که ارزیابی دسترسی اطلاعات در ارجحیت قرار گیرد و اهمیت ویژه‌ای داشته باشد. در این جا ابعاد بی‌شماری برای این موقعیت که به شدت به هم وابسته‌اند، وجود دارد:

- فضای فیزیکی
- خط مشی مجموعه گسترده کتابخانه
- بودجه
- دسترس پذیری منابع الکترونیک
- نیازها و رفتار کاربران
- اهمیت تاریخی مجموعه‌ها

فضای فیزیکی

همچون بیشتر کتابخانه‌ها، فضای فیزیکی کتابخانه علمی-مهندسی نیز به سرعت در حال اتمام است. همان‌طور که به طرف اشتراک درون خطی، تغییر جهت داده، رشد مجموعه‌های چاپی نیز،

آهسته تر شده است. اما مواد چاپی جدید، خصوصاً تک‌نگاشت‌ها هنوز هم در حال دریافت هستند. گسترش ساختمان و انبار دور از دسترس، اختیاری نیست. از لحاظ تکنیکی، تغییر شکل فضای موجود، با فشردگی سیستم قفسه‌ها، شدنی و میسر است، اما به‌طور فزاینده‌ای گران است.

خط‌مشی مجموعه گسترده کتابخانه

بسیاری خط‌مشی‌های مجموعه وجود دارد که توسط شورای اطلاعاتی منابع کتابخانه^{۱۸} تهیه شده است که این خط‌مشی‌ها تعیین‌کننده عقیده فلسفی و عملی گسترش مجموعه هستند. یک خط‌مشی به نام مجموعه رشد صفر^{۱۹} وجود دارد. به این معنا که اندازه کلی مجموعه فیزیکی، در آینده به‌طور یکنواخت و به همان اندازه باقی خواهد ماند و یا حتی اندازه مجموعه، کاهش پیدا خواهد کرد. به این صورت که مواد جدید اضافه، اما به همان میزان یا حتی بیشتر، منابعی از کتابخانه وجین خواهند شد. بنابراین، این مورد، تشویقی است جهت برداشت و حذف نسخه‌های اضافی یک مقوله اطلاعاتی یا حذف فرمت‌های گوناگون مربوط به یک مقوله، از جمله میکروفیلم و میکروفیش. سیاست‌های دیگری نیز، مجموعه را تحت‌تاثیر خود قرار می‌دهد. به‌عنوان مثال، یک خط‌مشی، اجازه خرید فقط یک نسخه از یک مقوله اطلاعاتی را می‌دهد؛ اما خط‌مشی دیگر پیشنهاد می‌کند که نسخه الکترونیکی هر مقوله، از جهت به فرمت‌های دیگر دارد (البته مواقعی که منصفانه باشد). علاوه بر آن، نسخه الکترونیکی، در واقع جایگزینی برای نسخه چاپی است و باعث حذف نسخ چاپی می‌شود؛ زیرا امکان تکثیر به شکل الکترونیکی را فراهم می‌کند. کتابخانه نیز تجاوز کارانه، به دنبال خرید مجموعه‌هایی از بایگانی الکترونیکی شماره‌های پیشین است که یک بار برای آن هزینه می‌شود.

بودجه

سرمایه کلی دانشکده، در حال کم شدن است و واحدهای آکادمیک، شامل کتابخانه‌ها، باید رقابت سخت و شدیدی برای اشتراک و تقسیم منابع محدود داشته باشند. بودجه کتابخانه دانشگاه آریزونا نیز، در طی چندین سال اخیر، یا ثابت مانده یا در حال کم شدن است. قیمت مواد خصوصاً قیمت پیاپی‌ها در حال تورم است. کتابخانه به عنوان مسؤول ناظر بودجه و مجموعه، باید بتواند نقش خود را برای دانشکده ثابت کرده و شرح دهد تا بتواند از حمایت یکسان یا حتی رو به افزایش دانشکده برخوردار باشد و در نتیجه دچار کاهش بودجه نشود.

دسترسی منابع الکترونیکی

بیشتر ناشران و کارگزاران از جمله Elsevier ScienceDirect، Wiley InterScience، و انجمن شیمی آمریکا^{۲۰}، در حال حاضر نه تنها فراهم‌کننده دسترسی به شماره‌های کنونی مجلات

هستند، بلکه علاوه بر آن امکان دسترسی به تمام دوره‌های منتشر شده آن مجله را نیز فراهم می‌کنند. برای مثال، بایگانی پیشین Elsevier ScienceDirect، بالغ بر هشت میلیون مقاله است که طبق تخمین ناشران، این مجموعه معادل بیش از سه کیلومتر فضای فیزیکی است. (Elsevier, 2004)

نیازها و رفتار کاربران

کاربران کتابخانه، اظهار می‌دارند که به علت تسهیلاتی که مجلات الکترونیکی در اختیار آن‌ها قرار می‌دهند، مجلات درون‌خطی را به نسخ چاپی آن‌ها ترجیح می‌دهند. (هیوز، 2002) مراجعه‌کنندگان کتابخانه علمی-مهندسی نشان می‌دهد که کاربران، مجلات درون‌خطی را بنا به دلایلی از جمله دسترسی از راه دور و دسترسی در هر زمان، انتخاب می‌کنند. در واقع کاربران به این دلیل که در حین کار با مجلات درون‌خطی با محدودیت زمان و مکان روبرو نیستند، آن‌ها را انتخاب می‌کنند. یک مطالعه اخیر که توسط فرانکلین^{۲۱} و پلام^{۲۲} انجام شده است، نشان می‌دهد که تقریباً ۶۵ درصد از کاربران کتابخانه الکترونیک، خارج از کتابخانه هستند یعنی کاربرانی که نسبت به کاربران داخل کتابخانه، رفتارهای متفاوتی دارند. (فرانکلین و پلام، ۲۰۰۴)

اهمیت تاریخی مجموعه‌ها

مجموعه مجلاتی که در کتابخانه علمی-مهندسی وجود دارد، اختصاص به نیازهای تحقیقاتی کاربران دارد و شامل عنوان‌های غیرمعمول نیست. عناوین عام و مشترک در تعداد زیادی از دانشگاه‌ها قرار می‌گیرد. آرشیوی از شماره‌های پیشین، مثل آن مواردی که در JSTOR یا Project MUSE (یک همکاری بی‌نظیر بین کتابخانه‌ها و ناشران جهت دسترسی به ۳۰۰ مجله با کیفیت بالا در زمینه علوم اجتماعی، هنر و علوم انسانی از بیش از ۶۰ ناشر برجسته که خدمات خود را به صورت مقالات تمام‌متن ارائه می‌کند) یافت شده‌اند، عناوین مشترکی هستند که در بسیاری مجموعه‌ها یافت خواهند شد. عناوینی که در بایگانی شماره‌های پیشین یافت شدند، منتخبی از درخواست تعداد زیادی از مخاطبان بود.

بایگانی شماره‌های پیشین مجلات

در سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۰۳، کتابخانه دانشگاه آریزونا یک دوره کامل از بایگانی شماره‌های پیشین ScienceDirect را خریداری کرد که در واقع یک مجموعه وسیعی بود از مجلات الکترونیکی که تمام نواحی علم و مهندسی را پوشش می‌داد. هنگامی که این بایگانی الکترونیکی جهت برآوردن تقاضای کاربران خریداری شد، فرصتی جهت رهایی از شلوغی مجموعه، به وسیله خارج کردن معادل‌های چاپی آن‌ها از کتابخانه علمی-مهندسی فراهم گردید. اخیراً به دنبال انتخاب کتابخانه، جهت اشتراک مجلات Elsevier ScienceDirect، موجودی چاپی ما از این مجلات نیز در سال ۲۰۰۱ یا حتی قبل‌تر از

آن بسته شد. به علاوه مجوز کتابخانه علمی - مهندسی، شرایطی را جهت دسترسی همیشگی برای ما ثبت کرد. و قرار شد تا از این به بعد به صورت الکترونیکی مطالب در اختیار ما قرار داده شود. (ورهگن^۳، ۲۰۰۴)

آنچه که در ابتدا تصور می شد یک پروژه نسبتاً ساده و آسانی باشد که بتواند خیلی سریع به اتمام برسد، یک پروژه زمان بر شد. اگرچه میزان قابل توجهی از محتوای چاپی، سرانجام از مجموعه خارج شد، اما ایجاد تعادل بین آن دو همان طور که در زیر در مورد آن بحث خواهد شد، اجتناب ناپذیر بود. بعد از یک دوره، ما امیدواریم که کاربران ما از هر دو مجموعه سود ببرند. هم مجموعه‌ای که از لحاظ نیازهای محلی برای آن‌ها مناسب است و به صورت فزاینده‌ای به صورت درون خطی در دسترس هستند و هم این که به واسطه حذف مجلات چاپی احساس نارضایتی نکنند. ما همچنین معتقدیم که تجارب ما در آینده به ما کمک خواهد کرد؛ به طوری که ما بایگانی الکترونیکی مجلات را از دیگر ناشران به قصد حذف مجلات چاپی آن‌ها ارزیابی خواهیم کرد.

روشن شناسی

ما از اطلاعات روی وبسایت Elsevier استفاده کردیم تا یک بانک اطلاعاتی از عناوین و سال‌های در دسترس، در مجموعه بایگانی که خریداری کرده بودیم، به دست آوریم. سپس هر عنوان در فهرست کتابخانه دانشگاه آریزونا چک شد تا به این موضوع پی ببریم که کدام یک از این عناوین به شکل چاپی در مجموعه کتابخانه علمی - مهندسی وجود دارد، و همچنین این که تعداد این موجودی چقدر است. دانشجویان یاری کردند و تعداد دوره‌هایی از معادلهای چاپی که در کتابخانه علمی - مهندسی بود و همچنین فضای قفسه‌ای که توسط این ژورنال‌ها اشغال شده بود را تعیین کردند. برای مجموعه‌هایی با موضوع مشخص نیز ما فهرست کتابخانه علوم بهداشتی دانشگاه آریزونا^۳ را بررسی کردیم که حدوداً پانزده دقیقه از کتابخانه علمی - مهندسی فاصله داشت.

سپس معادل‌های الکترونیکی آن مجلات در ScienceDirect، از جهت تکمیل توالی آن‌ها از نظر شماره و جلد بررسی شد (فقط برای محدوده سال‌هایی که کتابخانه علمی - مهندسی، معادل چاپی آن‌ها را دارا بود). مشخص شد که بعضی شماره‌ها به وسیله ناشر علامت زده شده بود؛ با این مضمون که هنوز در دسترس نیست^{۲۵}. حتی برای بعضی نقص‌ها و شکاف بین توالی جلد‌ها و شماره‌های مجلات، توضیحی داده نشده بود. در بعضی مواقع با نقص صفحات در یک شماره روبرو می شدیم. ما این اطلاعات را در فیلدهای جداگانه ثبت کردیم و سرانجام اطلاعات راجع به این مشکلات با ناشر در میان گذاشته شد.

با توجه به این که بعضی مجلات، جهت انتقال اطلاعات خود، به میزان زیادی به عناصر گرافیکی یعنی تصویر و عکس متکی هستند، در نتیجه تعدادی مقاله از این گونه مجلات الکترونیکی جهت بررسی

کیفیت عکس و تصویر انتخاب شد. منبع دقیقی جهت ارزیابی تمام عنوان‌ها در دسترس نبود؛ در نتیجه به جای این که تمام عنوان‌ها بررسی شود، از قدرت قضاوت‌مان در هنگام تصمیم‌گیری در مورد این که کدام عنوان از لحاظ جزئیات گرافیکی، مورد بررسی قرار گیرد، استفاده شد. در این بین، تصاویری که از لحاظ پوشگری ضعیف بود، کشف شد. تصاویر این مجلات قابل مقایسه با معادل چاپی‌شان نبود. توضیح این مشکلات همراه با مثال‌های ویژه آن با نماینده Elsevier در میان گذاشته شد.

همان طور که جریان ارزیابی پیش می‌رفت، این مسئله واضح شد که ما نمی‌توانیم آن تعداد مجلات چاپی که پیش‌بینی کرده بودیم را حذف و از مجموعه خارج کنیم. مسئله مهم در این جا تعیین این است که چه منابعی به شکل منصفانه باید حذف شود. اگر به دنبال این هستیم که مجموعه ما از لحاظ ارزشی کمتر از مجلات چاپی نباشد، باید تعیین کنیم کدام یک از آن‌ها بدون نقص هستند و چه سطح تکمیلی مناسب خواهد بود. آیا امانت بین کتابخانه‌ای به عنوان یک خدمت رایگان در دانشگاه آریزونا، نیازهای بالقوه را برآورده می‌کند؟ ما هیچ راهی نداشتیم جهت اطلاع از این که به چه میزان کاربران ما به آن دسته از شماره مجلات یا مقالاتی که دارای مشکلاتی از قبیل اسکن ضعیف تصاویر بودند مراجعه خواهند کرد. در شرایط موجود، ما باید منصفانه و محافظه کارانه، موقع ایجاد یک محدودیت برای یک مقاله یا مجله تصمیم می‌گرفتیم.

سیستم ردیفی که ما بر اساس آن تصمیم گرفتیم شامل:

۱- ردیف مجلاتی که مشکل نداشتند یا مشکل کمی داشتند یعنی مجلاتی که تنها سه شماره و یا حتی کمتر از آن، دچار نقص درون خطی بودند. در نتیجه نسخ چاپی این مجلات آماده حذف بودند. لینک‌های دقیقی به محتوای آن‌ها به صورت online، هم در فهرست کتابخانه و هم در فهرست مجلات الکترونیکی A-Z کتابخانه وجود داشت. نسخ چاپی کتابخانه علوم بهداشتی دانشگاه آریزونا که کاملاً المثنی و تکرار موجودی چاپی کتابخانه علمی - مهندسی است و لینک‌های دقیقی به محتوای آن‌ها نیز به صورت online در فهرست کتابخانه و فهرست مجلات الکترونیکی A-Z کتابخانه وجود دارد.

۲- ردیف مجلاتی که با مشکل مواجه بودند: حدوداً چهار تا بیست شماره از این مجلات دچار نقص درون خطی بودند. در نتیجه حذف نسخ چاپی آن‌ها باید با تأخیر انجام می‌شد. این مشکلات باید با ناشران در میان گذاشته می‌شد.

۳- ردیف مجلاتی که با مشکلات جدی مواجه بودند و نیاز به توجه خاص داشتند: این مشکلات باید با ناشر در میان گذاشته می‌شد. بیست و یک شماره یا حتی بیشتر از این مجلات، دچار نقص درون خطی بودند. مشکلات اسکن و ... باید برطرف می‌شد، قبل از آن که نسخه چاپی حذف شود.

بعد از این مرحله، ما پیشنهاد خود را مبنی بر سیستم حذف ردیفی به بقیه همکاران خود در کتابخانه علمی - مهندسی ارائه کردیم. همین طور فرایند بالا را به صورت پیش نویس یک نامه، با بخش های علمی - مهندسی در میان گذاشته و توضیحات لازم در این زمینه را ارائه دادیم. بعد از آن، به مدت یک ماه منتظر باز خورد آن ماندیم. سپس شروع به حذف عنوان های ردیف یک کردیم. این عنوان ها بالغ بر ۱۵/۰۰۰ دوره صحافی شده بود. این دوره ها تقریباً ۱/۸۰۰ فوت مکان را به خود اختصاص می داد. موجودی محلی برای عنوان های ردیف دو و سه شامل ۱۲/۰۰۰ دوره صحافی شده بود. حدوداً ۱/۵۰۰ فوت مکان را به خود اختصاص می داد. برنامه این بود که برای عنوان های ردیف دو و سه، ارزیابی مجددی در شش ماه صورت گیرد تا ببینیم آیا مشکلات یادداشت شده مربوط به آن ها، برطرف می شود یا نه.

از سوی اعضاء هیات علمی، در مورد پروژه حذف این مجلات، با مخالفت و نگرانی کمی مواجه شدیم. یکی از دلایل این مورد ممکن است این باشد که برای کاربران ما واضح شده بود که در مجلات الکترونیکی، حالت و فرم مقدم بر دسترسی هستند. این مورد اولین پروژه حذف مجلات در کتابخانه دانشگاه آریزونا نبود. نسخه های چاپی شماره های پیشین Science, Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America و دیگر مجلاتی که از طریق JSTOR قابل دسترس بودند، قبلاً حذف شده بودند. در نتیجه برای کاربران ما این قضیه عادی شده بود. در نتیجه آنها تا جای ممکن، منحصرأ تکیه و اعتماد به دسترسی مجموعه مجلات از طریق الکترونیکی داشتند.

اطلاعات توصیفی و لینک به آرشیوهای شماره های پیشین ScienceDirect، روی پیشینه فهرست کتابخانه و فهرست مجلات الکترونیکی A-Z کتابخانه، بارگذاری شد. جهت اطمینان از نقاط دسترسی کافی برای کاربران، قبل از حذف هر عنوان مجله، تمام لینک های فهرست را ارزیابی کردیم. در بعضی موارد ما با عنوان های تغییر یافته مجلات مواجه شدیم؛ که موجب شده بود بررسی آن ها در فهرست کتابخانه و ScienceDirect، به طور متفاوت صورت گیرد. راه حل این مشکل آن بود که قبل از تصمیم گیری در مورد حذف یک عنوان، باید یک اساس مشخص را دنبال کنیم. یکی از مزایای این پروژه این بود که بعد از خرید آرشیو شماره های پیشین مجلات به صورت Online، تمام عناوین ارزیابی و بسیاری مشکلات فهرست نویسی محلی آن ها برطرف می شد. در حالی که در گذشته، مشکلات مربوط به شماره مجلات، تنها زمانی برطرف می شد که این مشکل از طرف یک کاربر تذکر داده شده بود.

ما متوجه شدیم که با حذف نسخ چاپی خود، در واقع در حال انتقال بار مسئولیت نگهداری طولانی مدت به دیگران در جامعه کتابخانه هستیم. همین طور ما به ناشران جهت توانایی آن ها برای ایجاد و نگهداری یک آرشیو دیجیتالی محکم و ثابت اعتماد کردیم در حالی که ما با قوانین واگذاری و تعهدات Elsevier در این

خصوص مشکلی نداشتیم. اما نکته این بود که در واقع Elsevier شرط دسترسی دائمی را برای ما قرار داده بود. اما متوجه شدیم که در صورت لغو، پیچیدگی های غیرمنتظره ای می تواند آشکار شود.

ما نمی دانستیم که سرانجام تاثیر حذف نسخ چاپی روی کاربران ما، چه خواهد بود. برای مثال در میز مرجع، یکی از مسؤولان، با کاربری برخورد کرد که به دنبال یک نسخه چاپی از یکی از مجلات Elsevier بود. زیرا یک تصویر در نسخه الکترونیکی آن مجله با وضوح پایین اسکن شده بود. خوشبختانه، نسخه چاپی این مجله دقیقاً به همین دلیل حذف نشده بود. با این وجود، چون در انجام این پروژه، بررسی تمام عناوین، به آن گستردگی که ما خواستار آن بودیم، ممکن نبود، در نتیجه به طور اجتناب ناپذیری، مواردی از مجلات چاپی، حذف می شد که نسخه ذرون خطی آن، به شکل مناسبی تولید مجدد نشده بود.

طرح های آینده

مجموعه های آرشیو مجلات ادامه پیدا می کند و در واقع ممکن است برای ما فرصتی جهت حذف شماره های بسته مجلات، فراهم کند. برای مثال، Wiley InterScience، مجموعه های بی شماری از شماره های پیشین مجلات دارد که این مجموعه ها، استاندارد مورد نظر ما را جهت دسترسی همیشگی و همچنین واگذاری بایگانی دیجیتالی برآورده می کند. بررسی اولیه این بایگانی نشان داد که آن ها به طور قابل ملاحظه ای از لحاظ کیفیت اسکن تصاویر، در وضعیت مطلوبی قرار دارند و مشکلات کمی از نظر نقص شماره ها دارند. یک تغییر تدریجی در کتب الکترونیکی نیز کشف شد؛ اگر چه به نظر می رسد کمتر احتمال دارد که این تغییر، تاثیر فوری روی ذخیره فضای ناشی از محدودیت مالی داشته باشد.

نتیجه

این پروژه، تغییر مهمی در فهم مدیریت مجموعه به حساب می آید. این مسئله، هم چنین فراهم کننده محتوای مناسب است. این فراهم نمودن محتوایی، در سطح متوسط انجام می شود که انتظارات استفاده کنندگان را بهتر برآورده کند.

در حالی که این پروژه، نیاز فوری ما را جهت خلاصی و رهایی از ازدحام و شلوغی در قفسه ها برآورده می کند، با این همه پروژه حذف منابع چاپی، تنها یک مرحله از برنامه گسترده جهت طراحی مجدد این مسئله است که چگونه فضا در کتابخانه علمی - مهندسی استفاده شده است. برای مثال، حذف اخیر شمار قابل توجهی از منابع چاپی که نسخ الکترونیکی آن ها در مجموعه قابل دسترس است، به ما اجازه می دهد فضایی بالغ بر ۴۰۰ قفسه در ناحیه مرجع، خالی شود و ما بتوانیم در این فضا، یک مجموعه اطلاعاتی ایجاد کنیم. تعداد ورودی ها به طور قابل ملاحظه ای با افزودن کامپیوترهای جدید، افزایش می یابد و شواهد اولیه نشان می دهد که ما با کاهش سوالات در میز مرجع روبرو

می شویم.

نزدیک برنامه ریزی می شود). با کاهش مجموعه های چاپی، نه تنها ما نیازهای اداره مجموعه خود را برآورده می کنیم، بلکه علاوه بر آن، ما در جستجوی فضای کاربری بیشتری جهت بهترین استفاده ممکن در آینده هستیم.

با آزاد شدن فضای اضافی، کتابخانه علمی مهندسی می تواند جهت افزایش بیشتر ارزش خود، فضایی برای ملاقات های گروهی اعضا هیئت علمی و دانشجویان فراهم کند. فضای مرکزی در دانشکده، محیط مناسبی فراهم می کند و ما معتقدیم که نیازهای بخش های مختلف برآورده خواهد شد (نیازسنجی کامل تری در آینده

منابع:

- 1- Duranceau, E.F. (1998), "Electronic journal forum: archiving and perpetual access for web-based journals: a look at the issues and how five e-journal providers are addressing them", Elsevier backfiles on ScienceDirect, accessed October 2, 2004.
- 2- Flecker, D. (2001), "Preserving scholarly e-journals", D-Lib Magazine, Vol. 7 No.9.
- 3- Franklin, B., Plum, T. (2004), "Library usage patterns in the electronic information environment", Information Research, Vol. 9 No.4, pp.187.
- 4- Guskina, A.E., Marcy, M.B. (2003), "Dealing with the future now: principles for creating a vital campus in a climate of restricted resources", Change – the Magazine of Higher Learning, Vol. 35 No.4, pp.13-14.
- 5- Hughes, J. A. (2002), "Issues and concerns with the archiving of electronic journals", Science & Technology Libraries, Vol. 22 No. 3/4, pp. 113-36.
- 6- Reich, V.A., Rosenthal, D.S.H. (2003), "LOCKSS: a permanent web publishing and access system", D-Lib Magazine, Vol. 7 No.6.
- 7- Scherlen, A. (2004), "Courage of our convictions: making difficult decisions about serial collections", Serials Review, Vol. 30 No.2, pp.117-21.
- 8- Verheggen, J. (2004), "Digital archiving at Elsevier", paper presented at the ICSTI 2004 Public Conference: Technical and Economic Challenges of Scientific Information (STM Content Access, Linking and Archiving), London, May 17.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

روش کار علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

پاورقی:

1- Marianne Stowell Bracke	14- Gaskin
2- Jim Martin	15- Marci
۳- کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کاشان
(E-Mail: librarian_kashan@yahoo.com)	16-just in case
4- Science-Engineering Library (SEL)	17-just in time
5- University of Arizona	18- Library's Information Resources Council
6- Electronic backfills	19-zero growth
7- Duranceau	20- The American Chemical Society
8- Flecker	21- Franklin
9- Hughes	22- Plum
10- Reich	23- Verheggen
11- Rosenthal	24- University's Arizona Health Sciences Library (AHSL)
12- Scherlen	25-"Not yet available"
13- erratum	